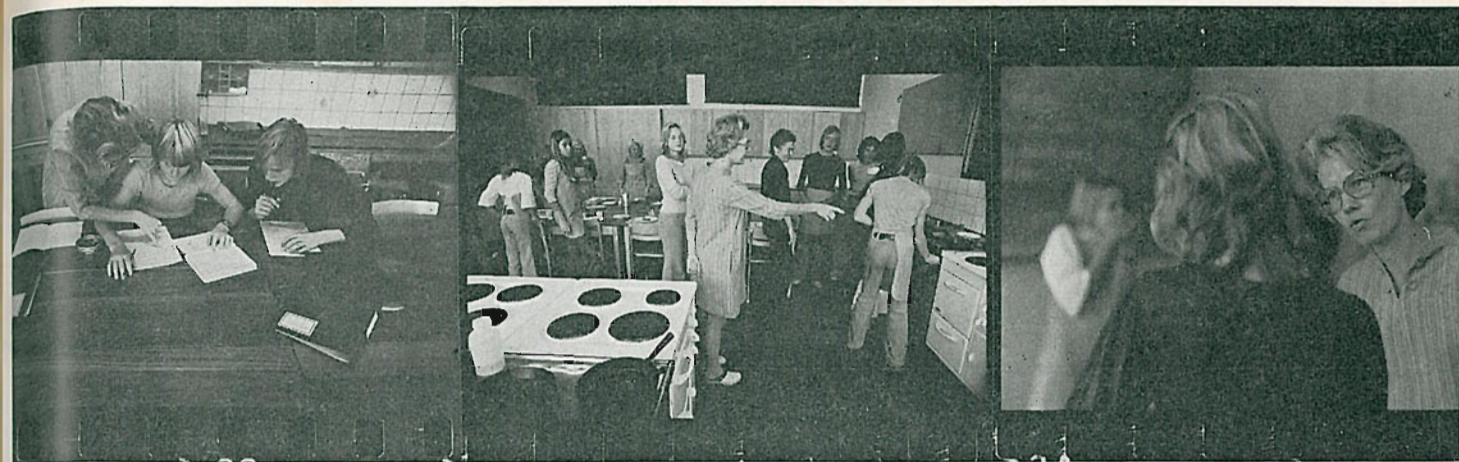

”Vad ska vi GÖRA i hemkunskap?”

Vad gör egentligen läraren sedan han eller hon stängt klassrumsdörren bakom sig — hur ser lärarvardagen ut? Det är en fråga som väl de flesta av oss tror att vi har svaret på. Vi har ju alla gått i skolan, och vi vet ju hur det är. Men skolan förvandlas, det kommer nya ämnen, andra ämnen anpassas till tiden och byter skepnad. Vi hör lärare sucka ibland över stress och oroliga elever — men vad gör de EGENTLIGEN? Hur ser skoldagen ut för en hemkunskapslärare, en musiklärare, en barnkunskapslärare, en yrkeslärare —

har ni förresten tänkt på hur många olika slag av lärare vi egentligen har?

Vi har beslutat att ta reda på den saken. Första anhalten blev Bagarmossen där vi träffade Birgit Nyh, hushållslärare på grundskolan. Vi följde henne i härlarna från det hon tyngd under kassar med material för dagens övningar kom pustande uppför trappan till hemkunskapslokalen och till det hon på eftermiddagen drog en suck efter väl förrättat värv.

Foto: Anders Enarsson

— Fröken va' ska vi göra idag?

— Fröööken va ska vi GÖRA?

Samma fråga från femton elever som väller in i hemkunskapslokalen. Samma svar från fröken som alltid — sätt er först så ska ni få veta.

De tjugo minuterna före första lektionen verkade stressiga — arbetsprojektor på plats, koll att de rätta over-headbilderna finns med, uppdukning av bricka med demonstrationsmaterial, rekvisition av mjölk, fram med bladdertavla där receptet på vitkålssallad är förberett, arbetsordningen för dagen uppskriven på tavlan. Men det blev klart, det mesta var förberett dagen före.

På dagens program står först näringsämnet fett. Man samlas runt ett stort bord, en eftersläntare anländer och så kommer man då igång. Entusiasmen tycks inledningsvis inte alltför stor — man vill GÖRA saker. Men hur det nu är så kommer man igång så smått med de mättade och de fleromättade fetterna och deras verkningar. En och annan hand smygs ner längs ryggen och klämmer försiktigt i mellanrummet mellan tröja och jeanslinning

för att kolla morgonmackornas verkningar. Demonstrationsbrickan med olika fetter kommer fram och man sorterar framgångsrikt de olika typerna.

Snabb omflyttning, och med hjälp av arbetsprojektorn studeras så hur många procent fett olika slag av mat innehåller och man diskuterar en stund kring detta.

Och så, äntligen, ska det då bli matlagning av. Snabb repetition av kokning och stekning — vad händer med fettet i stekpannan vid olika temperaturer? Vilka redskap ska man använda till vad i dagens praktiska övningar? Så sakteliga stiger diskussionerna man och man emellan och plötsligt är alla igång med vatten och potatis, kastruller och stekpannor. Var och en ska steka sin kotlett och gruppvis klara potatiskokning och strimling av vitkålssallad.

En och annan "glömmer" att tvätta händerna och ta på förkläde, men återförs till ordningen.

— Äh, lingon i vitkålssalladen kan väl inte va gott!

— Fröken titta vilken potatis!

— Vicken flummig stekpanna va'!

— Fröken hur länge har min potatis kokat?

Eleverna börjar få entusiastiska rosor på kinderna — eller är det spisrosor? Fröken roterar med ilfart från den ena gruppen till den andra, och en åskådare gör reflektionen att det säkerligen inte skulle sitta ivägen med radaröron och bläckfiskarmar för att klara alla som vill ha hjälp på samma gång.

— Lagg inte i kotletten förrän fettet börjat bryna!

— Skruva ner plattan då potatisen börjar koka!

— Försöraren är nog inte så bra att röra salladen med — försök hitta på ett bättre redskap!

— Prova om potatisen är kokt med stickan!

— ÄH, lingon i vitkålssallen ä' inte gott!

Oj då, där slant saltet och ganska så mycket hamnade över kotletten. Men DET såg inte fröken. Gäller att hålla god min när man äter.

Och så, plötsligt som när man stänger av en stereo, slutar ljuden av snubblande tonårsdojor och skramlande kastruller. Bordet är dukat — man har till och med brutna servetter. Det enda som hörs i den plötsliga tystnaden är en röst som envist hävdar:

— Lingon i vitkålssallad — då ä pyton! Ja' vegrar å keka!

Lite högtidligt griper man sig an på det egna verket. Det smakar bra.

— Lingon i vitkålssallad, de' e' ju gott vettja', va bråkar du för!

Sedan återstår att diska och städa upp.

Känns lite ineffektivt att behöva ägna tjugo minuter av varje sådant här pass till att diska och röja undan, tycker Birgit där hon susar förbi med en trasa i högsta hugg för att hjälpa till med ett tag här och där, medan hon kollar att alla verkligen får saker på rätt plats och att det blir ordentligt gjort. Det kommer ju nya grupper och då ska allt vara iordning.

Lite stressigt blir det på sluttampen för att alla ska hinna få klart. Drar man över på tiden ska den kompenseras någon annan gång. Men man klarar slutsputten denna gång. En del har t o m hunnit att på en stencil räkna ut hur mycket protein och fett dagens måltid innehöll. De som inte hann får göra det nästa gång.

Och så blir det rast. Men inte så mycket för Birgit. Visserligen har man nu jobbat i sträck två hela timmar, så att det blir en lite längre rast, men under tiden har det kommit varor som ska tas om hand.

Det hinner man inte med under pågående lektion, och finns det inte håltimmar att ta till så får det bli rasten. Det går ju inte att ha kött liggande till främ på eftermiddagen. Det ligger en lapp från expeditionen om fluortandborstning, om pry och museibesök. Fram med scheman och snabbkoll hur det rör de egna klasserna. Därefter ännu en koll i lådor och skåp att allt är på plats. Även om man håller efter medan eleverna är kvar så lyckas det alltid bli en del plock över. De tjugofem minuterna fram till nästa lektion ilar raskt och det blir en snabb hopsamling av material som förberetts för nästa lektion som är ekonomi i åk 8.

Eleverna väntar redan utanför sitt klassrum när Birgit avverkat ilmarschen genom korridorerna. Man har börjat på ett arbetsområde om hälsa, miljö och ekonomi och ska idag dela upp sig för grupparbete.

Men det tar en stund innan bänkarna hasats fram och tillbaka till den position som bänkinnehavaren finner bekväm. Pennorna har förstås mist spetsarna och måste fixas, och just som Birgit lyckas få alla att lyssna på vad de ska göra under dagens lektion utbryter en livlig diskussion med uppdelning i två läger om huruvida det regnar eller snöar ute.

Väderleken klaras av och Birgit presenterar den litteratur som klassen får att tillgå för arbetet. Men så blir det igen lite komplicerat då man ska bestämma dels vem man ska jobba ihop med och dels vilken fråga man ska välja. Det gäller också att klara upp vems suddgummi som är vems och vems stencil det var som så framgångsrikt flög genom salen.

När alla till slut äntligen börjat komma igång är det tio minuter kvar av lektionen, och några ifrågasätter om det verkligen är någon mening med att börja idag. Det får bli så att Birgit går runt till de olika grup-

perna och hjälper dem att tolka frågorna och förbereda eleverna på hur de ska gripa sig verket an nästa gång de träffas.

— En timme är alldeles för lite, pustar Birgit. Man hinner aldrig riktigt komma igång med några större uppgifter. Det är betydligt bättre i åk 7 och 9 där vi har dubbeltimmar. Dessa ungdomar är också en mycket heterogen grupp och på mycket olika nivå. En del har haft ekonomi i 7:an medan andra är nya för i år.

— Det gäller också att försöka göra ämnet omväxlande och så intressant som möjligt. Ibland håller vi till uppe i hemkunskapslokalen, där vi kan ha en del laborativa övningar. Ibland går vi ut och jämför priser eller inventerar marknaden inom olika varugrupper.

— Bäst är när vi kan samlas omkring bordet uppe i hemkunskapen, tycker Birgit. Då har man dom samlade på ett helt annat sätt — i klassrummet känns det som om de flyter omkring, man får inte samma grepp om dom.

Och så är det då dags att packa ihop igen och flytta till nästa rum. Egentligen är det lunch nu, men Birgit och hennes kollega träffas uppe i hemvårdsrummet över en kopp kaffe för att samtidigt gå igenom räkningar och kolla av vad man behöver för nästa dag. Visserligen beställs varor en gång i veckan, men det går ju inte att köpa allt då. Grönsaker och annat som inte håller sig så länge måste man fylla på allt eftersom. Det blir en runda med bilen efter skolans slut för att hämta champinjoner, sallad och kryddgrönt.

— Igår skulle jag äta lunch, säger Birgit. Men så gick jag ner och då fanns det räkningar som skulle kollas. Ibland gör man kontantutlägg själv när man handlar och det måste ordnas upp. Och så måste anslaget "stämmas av", och just då måste jag också prata med någon om ett föräldra-

möte. Så jag kom för sent till lektionen — utan lunch.

Ibland äter vi ju med eleverna, men det är inte alla arbetspass som omfattar riktig mat — vi kanske har provsmakning eller något annat avsnitt av hemkunskapen, exempelvis bostad och miljö eller tvätt.

Nej, lunchen blir ändå den stund man för det mesta tar till för gemensam planering.

Tiden går snabbt och snart står en 7:a utanför dörren för en ny lektion i ekonomi. Denna gång dessbättre en dubbel-lektion.

— Kan vi inte få tvätta i maskin någon gång, hälsar den förste entusiastiske gossen.

Jo, det kan väl tänka sig. Men idag ska det pratas spisar. Broschyrer delas ut och man diskuterar kring olika detaljer på spisar som man bör tänka på när man ska köpa och man jobbar en stund med arbetsblad kring detta. Det blir också utrymme till en del praktiska övningar. Vilken platta ska man välja till vilken kastrull? Eleverna får prova olika alternativ. Koka en viss mängd vatten i kastrull med och utan lock, på snabbplatta, stekplatta och vanlig platta och kolla tiden det tar. Drar så de riktiga slutsatserna att det går fortast med rätt kastrullstorlek på snabbplatta och med lock. Som en liten extra knorr får så alla tillämpa sina nyvunna lärdomar genom att koka sig ett ägg och av detta göra en äggmacka. Av utropen att döma var den världshistoriens läckraste.

Ny omgång av iordningställande och koll. En kastrull hamnade fel här och en platta glömd där och lite väl mycket vattenstänk kvar på vissa bänkar. Åter en stressig slutsputt för att alla ska bli klara tills klockan ringer.

Nästa gång ska man vispa gräddor på olika sätt och räkna ut hur mycket man

får volymmässigt beroende på vilka redskap och tekniska hjälpmedel man använder. Arbetsområdet handlar just om tekniska hjälpmedel i hushållet.

På nytt packar Birgit korgen med en ny omgång arbetsböcker och material som förberetts för nästa lektion i ekonomi, denna gång för niorna. Ny spurt genom korridorerna.

— Man borde ha en snabbköpsvagn att köra grejorna i, stånkar Birgit under bör-dan. Möter frågan "va' ska dom GÖRA" från några förbipasserande. Vad "dom" ska göra i hemkunskapen är en fråga av alltid lika stor aktualitet som intresse.

Men nu är det alltså ekonomi. Arbetsområdet gäller budget och att hushålla med pengar. Rösterna på max-styrka tills alla hunnit nysa färdigt, diskutera vädret och samsas om kringdrällande suddgummin, men så är man inne i en ny lektion.

— Fröken, du MÅSTE komma hit nu.

— Hjälp mig me' de' här, ja' förstår inte ett skvatt...

— Nu har du hjälpt dom så länge, nu måste du komma till mej...

Och plötsligt är skoldagen slut. Birgit samlar ihop bördan av arbetsböcker.

— Nej, jag har inte hunnit rätta skrivningarna än.

Upp till hemkunskapslokalen igen. Planering för morgondagen — vad som går. När det gäller matvaror så kan man ju inte duka upp allt, det måste ligga i kylen. När sista "pocket" är klart och väskorna packade med sådant som ska ses över och förberedas hemma har klockan hunnit bli omkring fyra på eftermiddagen. Birgit drar andan och pustar ut.

— Jo visst känner vi av lärarstressen, konstaterar hon.

Just den här dagen är visserligen en av de mest "packade" i veckan, men mönstret är i stort detsamma... **Marianne Ilstte**